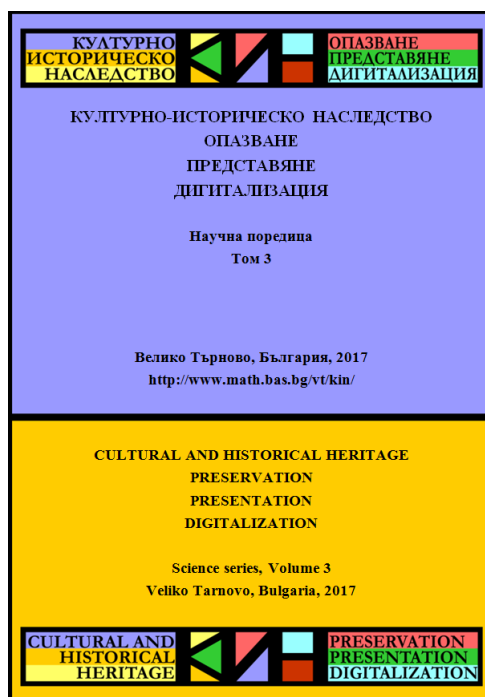

Science series
Cultural and
Historical
Heritage:
Preservation,
Presentation,
Digitalization
Volume 3, Issue 1, 2017

Editors
Petko St. Petkov
Galina Bogdanova

Publisher
Regional
Public Library
“P. R. Slaveykov”
V. Tarnovo, Bulgaria

ISSN: 2367-8038
Web:
<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Научна поредица
Културно-
историческо
наследство:
опазване,
представяне,
дигитализация
Том 3, брой 1, 2017

Редактори
Петко Ст. Петков
Галина Богданова

Издателство
Регионална
народна библиотека
„П. Р. Славейков”
В. Търново, България

Mariana Pramatarova

Standards and Contemporary Approaches for Museum Presentation

Pages 164-173

Мариана Праматарова

Стандарти и съвременни подходи за представяне на музеите

Страници 164-173

http://www.math.bas.bg/vt/kin/files/papers/3_1/13-KIN-3-1-2017.pdf

Поредицата се издава със съдействието на:
Институт по математика и информатика при БАН
Съюз на учените в България, клон Велико Търново

Материалите в сборника са обект на авторско право.

Разрешение за направа на електронни или хартиени копия на част или на цяла публикация за лично или обучително ползване се предоставя без заплащане, при условие, че копията не са направени или разпространявани с цел печалба или търговска изгода и че копията са съпроводени с това съобщение и пълно цитиране на първата страница. За копиране под друга форма, за препубликуване или публикуване на сървъри се изисква предварително специално разрешение и/или заплащане.

Том 3, 2017, ISSN: 2367-8038, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Научни редактори:
проф. д-р Петко Ст. Петков, доц. д-р Галина Богданова

Технически редактори:
гл. ас. д-р Стефка Кънчева, гл. ас. д-р Николай Ноев, Паскал Пиперков
© Авторски колектив, 2017

Издателство:
Регионална народна библиотека „П. Р. Славейков”, гр. Велико Търново

The book is published with the assistance of:
Institute of mathematics and informatics at BAS
Union of scientists in Bulgaria, Veliko Tarnovo branch

This work is subject to copyright.

Permission to make digital or hard copies of portions of this work for personal or classroom use is granted without fee, provided that the copies are not made or distributed for profit or commercial advantage and that the copies bear this notice and the full citation on the first page. To otherwise reproduce or transmit in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage retrieval system or in any other way requires written permission from the publisher.

Volume 3, 2017, ISSN: 2367-8038, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Editors:
Prof. Phd. Petko St. Petkov, Assoc. prof. Phd. Galina Bogdanova

Copy editors:
Assist. prof. Phd. Stefka Kancheva, Assist. prof. Phd. Nikolay Noev, Paskal Piperkov
© Editors, authors of papers, 2017

Publisher:
Regional Public Library “P. R. Slaveykov”, Veliko Tarnovo

СЪДЪРЖАНИЕ / TABLE OF CONTENT

Предговор	5
Preface.....	7
Съдържание / Table of Content	9
Част Първа – Културно-историческо наследство: проучване и представяне.....	11
Part One – Cultural and Historical Heritage: Study and Presentation	11
Петко Ст. Петков , Културно-историческото наследство в Шипченския проход и развитието на културния туризъм.....	12
Petko St. Petkov , Cultural and Historical Heritage in the Shipka Pass and the Development of Cultural Tourism	12
Мирко Робов , Още за гробовете на руски военни в двора на „Св. 40 мъченици“	20
Mirko Robov , More About the Graves of Russian Soldiers in the Yard of “St 40 Martyrs”	20
Мирко Робов , Епископията на Трапезица. Опит за реконструкция.....	33
Mirko Robov , The Bishop’s Church of Trapezitsa. An attempt to reconstruct.....	33
Евгени Коев , Игуменарницата в манастира „Свето Преображение Господне“ от Ивановските скални манастири.....	45
Evgeni Koev , The “Abbot Dwelling” in the Monastery of the Holy Transfiguration of God, Part of the Rock Hewn Churches of Ivanovo.....	45
Галия Тодорова , Богослужебно последование в литийните шествия според ръкописите, съхранявани в Научен архив, БАН, сбирка X, със сигнатура № 48, 50, 52 и 53.....	60
Galia Todorova , Liturgical Order in the Religious Processions According to Manuscripts Stored in the Scientific Archives, BAS, Collection X, with Signature № 48, 50, 52 and 53	60
Евгени Коев, Паскал Пиперков , За пътя на пренасяне мощите на св. Иван Рилски от Средец до Търновград през 1195 г. Хронология на Поклоническия поход „Св. Иван Рилски“ 2016	70
Evgeny Koev, Paskal Piperkov , On the Route of Transfer of the Relics of St. John of Rila from Sredetz to Tarnovgrad in 1195. Chronology of the Pilgrimage March “St. John of Rila” 2016	70
Елена Шатко , Колокольный фонд Беларуси: статистические итоги паспортизации.....	101
Elena Shatko , Bells Fund of Belarus: Statistical Results of Certification.....	101
Светлана Дяконова-Арсен, Елена Дяконова , Историята и настоящето на две възрожденски къщи от Банско (Хадживълчевата и Тодевата)	117
Svetlana Diakonova-Arsen, Elena Diakonova , The History and the Present of two Renaissance Houses from Bansko (Hadjivulcheva and Todeva)	117
Част Втора – Културно-историческо наследство: технологии и стандарти за представяне и дигитализация.....	126
Part Two – Cultural and Historical Heritage: Technologies and Standarts for Presentation and Digitalization.	126
Zsolt Laszlo Markus, Tibor Szkaliczki, Gabor Kaposi, Miklos Veres, Gita Senka, Lubomil Draganov, Radoslav Pavlov, Detelin Luchev , GUIDE&HAND Applications for Bulgarian Cultural Heritage	127
Жолт Ласло Маркус, Тибор Скалицки, Габор Капоши, Миклош Вереш, Гита Сенка, Любомил Драганов, Радослав Павлов, Детелин Лучев , Приложения на системата GUIDE&HAND за Българско културно наследство	127

Галя Георгиева-Цанева, Същност на интерактивните системи, сигурност и достъпност	138
Galya Georgieva-Tsaneva, Nature of Interactive System, Security and Accessibility.....	138
Тодор Тодоров, Галина Богданова, Николай Ноев, Съвременни методи и технологии за представяне и защита на цифрови обекти в областта на културно-историческото наследство	148
Todor Todorov, Galina Bogdanova, Nikolay Noev, Modern Methods and Technologies for Preservation and Protection of Digital Objects from the Area of Cultural and Historical Heritage	148
Галина Богданова, Негослав Събев, Достъпност на туристическите услуги за хора с увреждания	156
Galina Bogdanova, Negoslav Sabev, Accessibility of tourist services for people with disabilities.....	156
Мариана Праматарова, Стандарти и съвременни подходи за представяне на музеите	164
Mariana Pramatárova, Standards and Contemporary Approaches for Museum Presentation	164
Част Трета – Културно-историческо наследство: личности, общности, родова памет.....	174
Part Three – Cultural and Historical Heritage: Personalities, Communities, Generic Memory.....	174
Драгомир Томов, Йосиф Буреш. Щрихи от историята на фотографията в България. По документи от личния архивен фонд на акад. Иван Буреш	175
Dragomir Tomov, Joseph Buresh. Moments of the Life of Photography in Bulgaria. According to Documents Preserved in the Personal Papers in a Archive of Ivan Buresh	175
Габриела Ванцарова, Дарина Илиева, Човекът от деветия кръг на ада. Личният архив на д-р Петър Дертлиев.....	183
Gabriela Vaptcarova, Darina Ilieva, The Human from the Nine Circle of the Hell. The personal archive of Dr. Peter Dertliev	183
Негослав Събев, Пътешествие на тъмно във виртуалния свят	193
Negoslav Sabev, A Journey in the Dark in the Virtual World	193
Георги Николов Георгиев, Трифонка Романова Попниколова, Марияна Николова Георгиева, 140 години от освобождението на Поликрайще от Османско робство	199
Georgy Georgiev, Trifonka Popnikolova, Mariana Georgieva, 140 Years Since the Liberation of Polikraishte from Ottoman Slavery.....	199
Приложение / Appendix 1	217
Колокольный фонд Беларуси: статистические итоги паспортизации.....	217
Bells Fund of Belarus: Statistical Results of Certification	217
Приложение / Appendix 2.....	224
Колокольный фонд Беларуси: статистические итоги паспортизации.....	224
Bells Fund of Belarus: Statistical Results of Certification	224
Приложение / Appendix 3.....	230
Историята и настоящето на две възрожденски къщи от Банско (Хадживълчевата и Тодевата)	230
The History and the Present of two Renaissance Houses from Bansko (Hadjivulcheva and Todeva).....	230

СТАНДАРТИ И СЪВРЕМЕННИ ПОДХОДИ ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА МУЗЕИТЕ

Мариана Праматарова

*Университет по библиотекознание и информационни технологии, София,
България*

STANDARDS AND CONTEMPORARY APPROACHES FOR MUSEUM PRESENTATION

Mariana Pramatarova

*University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria
e-mail: m_pram@abv.bg*

Abstract: *The subject deals with the contemporary standards and approaches for the presentation of museum expositions, their exposure to the virtual environment, digitization and modernization of museum collections, interactive technologies, problem areas and good practical solutions.*

Keywords: *Standards, ICOM, Digitalization, Virtual museums, Documentation of collections, Information society, Meta data, Digital images, Documentation of museum objects, Virtual communication.*

Резюме: *Темата разглежда съвременните стандарти и подходи за представянето на музейни експозиции, експонирането им във виртуална среда, дигитализация и модернизация на музейните колекции, интерактивни технологии, проблемни области и добри практически решения.*

Ключови думи: *стандарти, ИКОМ, дигитализация, виртуални музеи, документиране на колекции, информационно общество, метаданни, цифрови изображения, документиране на музейни предмети, виртуална комуникация.*

Стандартът е документ, създаден чрез консенсус и одобрен от признат орган, който определя за общо и повтарящо се прилагане на правила, насоки или характеристики на дейности или техни резултати за постигане на оптимален ред в дадена съвкупност от обстоятелства.

Международен стандарт е този, който е приет от международен орган по стандартизация или международна организация с дейност по стандартизация или е общодостъпен.

Национален стандарт е този, който е приет от национална организация по стандартизация и е общодостъпен.

В най-общ смисъл стандартите са модели, набор от правила.

Стандартите за музеите се разработват от ИКОМ и ЮНЕСКО.

Международният комитет за документация (CIDOC) към ИКОМ определя основните музейните информационни стандарти:

1. Стандарти за информационна система – оборудване, каталогизиране, администриране.
2. Стандарти за информационен обмен – задават техническите критерии за колективно използване на информацията в отдели, институти.
3. Стандарти за информационен обмен на данните – свързани са с изискванията към структура и съдържание.
4. Стандарти за методика на документиране – улесняват практиката при комплектуване на музейни предмети, експозиции.

Според Джон Пъркинс основните приоритети при компютъризация на информационни системи са:

1. Каталогизация и научно описание на музейните предмети.
2. Документиране и контрол на местонахождението на музейния предмет.
3. Организиране на изложби или предоставяне на музейни предмети за временно ползване.
4. Виртуална комуникация с публиките.

Симеон Недков [3] посочва следните важни аспекти при създаването на стандарти:

1. Оперативна съвместимост.
2. Съхранение.
3. Сигурност.
4. Достъпност.

Съвременните музеи поддържат колекции от цифрови и физически колекции. Музей, който има колекция от цифрови изображения на обектите поддържа метаданни за цифрови изображения и за физически обекти.

Метаданни, свързани с цифровите изображения:

- Управление и администриране на цифровите колекции;
- Описание на изображението;
- Поддръжка на системи от цифрови изображения;
- Регистриране на използването или на промените в информационния обект.

Метаданните в музея описват:

- Индивидуални обекти в дадена музейна колекция;
- Колекция на равнище музей – онлайн представяне;
- Виртуална изложба;
- Група обекти от колекция и т.н.

Музеите използват следните стандарти за документиране на колекции:

- Правилно идентифициране на информационните единици в колекции;
- Разработване на информационни системи за създаване, поддръжане и ползване на каталози;
- Използване на съвременни технологии за търсене на информация в колекцията;
- Автоматизиране на инвентаризацията на хранилищата на културно-исторически ценности;

Дигитализацията е процес, който включва сканиране (заснемане), дългосрочно съхранение, обработка на изображенията, обработка и управление на дигитално съдържание, публикация, включително Интернет – на вестници, фотографии, книги, CD, музикално наследство, библиотеки, музеи, архиви. Осигурява онлайн достъп до книжовно и художествено наследство.

Стандарти (формати) за библиографско описание са: MARC21, MODS, MADS, EAD, ISBD и други.

Стандарти за дигитална библиотека/колекция са: METS, MIX, PREMIS, TextMD, SO/DIS 25577 и др. Добри примери у нас са: Държ. архив, Научен архив на БАН, Националната библиотека в гр. Пловдив и др.

Съществуват и международни стандарти, свързани с управленските функции [1], които определят задълженията на музея:

- да работи с колекции;
- да работи с публикации;
- да осигури достъпност;
- да провежда маркетингова политика;
- да извършва изложбена и просветителска работа;
- да обучава персонала;
- да осигури безопасност и сигурност;
- да извършва мониторинг и оценка.

Музеите неизменно се променят в съответствие със социално-културните изисквания на обществото. В съвременното общество те се отличават с многообразие и многофункционалност. Съвременните технологии определят новото битие на музея. В края на 2015 година на Генерална конференция на ЮНЕСКО беше приет нов стандарт-сетинг инструмент за защита и промоция на музеи и колекции и тяхната роля в обществото. Голям брой музеи са възприели да имплементират този набор от препоръки за защита и промоция в международните музейни политики. Ролята на музеите в обществото и развитието на интеркултурния диалог е тяхна та фундаментална мисия. Настъпването на електронната цивилизация е предсказано от Тофлър, Бел, Джилбърт, Дракър и др. През последните десет години използването на информационно-комуникационни технологии (ИКТ) става все по-масово [1, 2, 6, 7, 8].

- ИКОМ-СИДОК е проект за вътрешномузеен стандарт за описание на музейни предмети в 6 информационни категории;
- AFRICOM има 50 информационни полета в 4 основни групи – управление на експонатите, описание, история на експоната и документация. Основното ядро метаданни във всички стандарти на музеите включва: предметно-типологическа класификация, название на музейния предмет, инвентарен номер, музей, материал и техника, размери, ключови думи, кратко описание

на предмета, създатели-автори, място на създаване, дата на създаване, културен период на създаване, коментари;

- Object ID е паспорт на експоната или Удостоверение на предмета (указател с ценна информация за предмета);
- Дъблинско ядро (Dublin Core Metadata Initiative – DCMI) е търсачка на информационни ресурси в Интернет, относно стандарти за всичко с идентификатор или идентичност. Използва се за описание на уеб страници, книги, произведения на изкуството, CD и др.;
- SPECTRUM е британски стандарт за музейна документация с указания за всички видове музейни дейности, много подробен и използван от 8000 музеи в 40 държави с цел устойчиво управление и следване на най-добрите световни практики;
- КОМП (кратко описание на музейния предмет) е руски стандарт за предмети на изкуството.

В сферата на изкуствознанието въпросите, свързани с музейните експозиции не са намерили още своето място. Неразработени са въпроси, свързани с оборудването и тематичното експониране, характера и типа експонатури, стилистическото свързване с интериора и функционирането в качествен художествен обект. Изкуствоведката Мария Терентиевна¹ характеризира съвременното оборудване на художествените музеи и изложби в зависимост от специфичните експонати и експозициите като:

1. Оборудване за плоскостно експониране;
2. Оборудване за обемно експониране;
3. Пространствено-универсални системи за експониране;
4. Допълнителни типове експозиционно оборудване.

Тя определя основните фактори за експозиционна среда в художествения музей според типологията на музея, според архитектурната структура, според експозиционната структура и според експонатурата, които създават специфичния художествен профил на музея. Спецификата на експозиционната среда в художествения музей според нея трябва да отговаря на два критерия: специфика на експонирането на художествени произведения и специфика на компонентите за организационно-експозиционна среда

¹ Вж повече за изследванията на този автор в www.dislib.ru

(архитектура, оборудване, светлина, цвят и др.). Експозицията в художествения музей се разглежда като многофункционален и многообразен комплекс, един от основните принципи, на които се явява визуалното взаимосвързване на експонати – формиране на автономен образ.

Картинните галерии са художествени музеи, в които са експонирани изключително и преимуществено произведения на живописца. Картинна галерия се наричат и разделите за живопис в големите музеи и дворцовите зали, предназначени за събиране на картини. В Древна Гърция хранилището на картини се наричало пинаотека. По-късно така започнали да наричат големите колекции от живопис. Големите художествени музеи със световна известност, където се съхраняват предимно произведения на живописца, носят названието галерии – Националната галерия в Лондон, Националната галерия на изкуствата във Вашингтон, Държавна Третьковска галерия в Москва и др. [4].

Без колекционерството съществуването на музеите е немислимо. Колекционерството е първото исторически детерминирано социомузейно явление, което човекът като социално същество приема, и което става обект на неговата целенасочена социомузейна дейност. То стои в основата на организираната музейна дейност. С него възникват потребностите от инвентаризация, комплектуване, съхраняване, консервация, реставрация, опазване и експониране. Колекционният фонд е част от общия, основен фонд на музея, включващ музейните предмети, които се намират в музея, както и такива, които представят най-добрия от притежаваните от музея няколко екземпляра. Принадлежността на предметите от основния фонд към колекционния фонд се фиксира в съответствие и ред, регламентирани в нормативен акт. Каталогизацията е процес по пространно описание на смисъла и значението на дадения предмет спрямо другите обекти (предмети) от фонда, другите колекции и за значението му за културното наследство.

Съвременната информационна среда представлява съвкупност от информационни фондове, информационни технологии и интеракциите между хората и оборудването, осигуряващи социалната инфраструктура за общественополезна реализация на един или друг специфичен информационен процес в рамките на определена предметна област. Сред съвременните средства за опазване на музейни колекции са:

1. Фотодокументиране (дигитализация) на музейни колекции – маркери, които са невидими, важен и идентифициращ белег, с микрообектив се заснема точно определено място от предмета, не могат да се фалшифицират;
2. Фотодокументиране на музейния предмет или колекция – от две основни страни: като материален обект съдържащ информация и като материален обект за дейността на човека;
3. Научна паспортизация на музеен предмет – изготвя се по световните стандарти на ИКОМ и руския стандарт КОМП.

Международните стандарти за каталогизация на колекции и артефакти са приложими у нас с Наредба за формиране и управление на музейните фондове във връзка с правилата на ИКОМ – СИДОК Наредба № Н-6 от 11.12.2009, Наредба № Н-5 от 08.06.2010г. за условия и ред за възпроизвеждане на културни ценности в копия, реплики и представяне с търговско предназначение, Наредба № Н-4 от 08.10.2013г. за условията и реда за представяне на културните ценности, Наредба № Н-3 от 08.10.2013г. за водене на регистър на музеите и за обстоятелствата подлежащи на вписване в него, Наредба № Н-2 от 25.02.2014г. за издаване на разрешения за временен износ, временен внос и изнасяне на движими културни ценности и сертификати по чл. 128, ал. 3 от Закона за културното наследство.

Социализацията на музейните предмети или колекции става чрез аранжиране, изложби, инициативи, образователни програми, медийно отразяване. Модерно в съвременната музеология е да има сценографски моменти, дигитални изложби и мобилност на колекциите. В този смисъл ценен е опитът на Европеана – европейски архив за културно наследство, библиотека и музей, проектът на Асоциацията на музеите във Великобритания „Да направим колекциите по-ефективни” (2005 г.), Арт проектът на Гугъл, включващ повече от 32 000 експоната от 46 световни музеи, проектът на Евровизия: Музеите представят Европа и др.

Новите форми на общуване са интерфейсът, интернет форуми, нюз групи и социални мрежи. В Хартата на ЮНЕСКО за опазване на дигиталното наследство (2003 г.) е посочено, че това е нов вид наследство и нова ценност. Дигиталните технологии се възприемат като културен конструкт, според който „виртуално културно наследство” е виртуална реалност (три-

измерни, четириизмерни и др. компютърни графики, системи, които симулират реално време и пространство, потапяне в тях и извършване на интерактивни операции).

В съвременния динамично развиващ се свят непрекъснато към старите форми се добавят нови като: компютърни изкуства, анимация, реклама, графично изкуство, които изискват нови подходи и функционалности за активно взаимодействие с музеите. Модернизирането и цифровизирането на нашите музеи може да върви все още бавно, но модерните технологии намират приложение не само при оформянето на експонати и колекции, но при създаването приятен интерактивен престой в градска среда – има добри практики в Трявна с поставен LED дисплей, който представя актуална информация на туристите, три интерактивни киоски с информация за туристическите обекти в града, уеб сайт с интерактивно разглеждане на музейните и други туристически обекти в общината, електронни устройства и аудио обиколки. Положителен опит в тази посока имат Габрово, Велико Търново и други български градове, където развитието на туризма се посочва като основен източник на социална и културна промяна на обществото. Комуникативността е заменила монолога в музейната среда и все повече се представя чрез видеоарт, пърформанси, фестивали, инсталации, изложби, театри, възстановки, концерти, светлинни и звукови ефекти, с което се предлагат нови изживявания, нови туристически атракции, споделят се нови концепции и ценности.

Разпространената теория за т. нар. „визуална цивилизация“ с превес на визуалните форми в съвременната социална комуникация е факт с използването на интернет. Разбирането за превес на визуалните средства за комуникация в съвременната епоха е интересно като систематизиране на факти за човешкото съществуване и социализация.

Божан Тодоров [9] дава следните етапи на социализация на цивилизациите: 1) Цивилизация на устното слово; 2) Цивилизация на писаното слово; 3) Цивилизация на изображението.

Виртуалните музеи² [5] са дигитални обекти с характеристики на традиционните музеи, които допълват, поддържат и подсилват музейното

² Вж повече в: Културно-историческото наследство и новите медии - трансформации и модерности, ИК „Новата цивилизация“, София, 2015, с. 49-52

преживяване чрез интерактивност, персонализация и обогатяване на съдържанието. Могат да съществуват самостоятелно и като превъплъщения на физически музей. Познати са с наименованията: „онлайн музей”, „кибер музей”, „дигитални музей”, „уеб музей”. Сред първите дигитализирани музеи са уеб музей – Париж, музеят на историята на науката в Оксфорд, музей на науката в Лондон и др. Музеят на Ватикана предлага виртуален тур от 2003-а година. Британският музей в Лондон предлага аудио, видео и фотоколекции онлайн, 7 милиона обекта от световната култура и виртуална библиотека. Той е в челната десетка на най-посещаваните туристически дестинации в света.

В Република България виртуалните музеи се появяват сравнително по-късно. Първият виртуален музей у нас се появява в Габрово през 2011 г. Днес виртуалните музеи в България са много повече и някои от тях не отстъпват на водещите световни уеб музеи по функционалност.

Като успешни и добри практики може да се посочат дигитализираната колекция икони от фонда на Историческата експозиция към РИМ–Бургас, внедряването на софтуер за музейна база от данни в РИМ–Ямбол и др.

Често срещани проблеми по отношение на дигитализацията са:

- Уеднаквяване на работните места;
- Финансови вложения в по-високо ниво техника;
- Обучение на специалистите за работа със системата и средствата за дигитализация;
- Сигурност на данните;
- Липса на общи стандарти за качество;
- Работи се на парче;
- Липса на сътрудничество на ниво културни институции и изследователски центрове;
- Липса на национална стратегия за дигитализация, обща информационна система на музеите и общ музеен софтуер и др.

Културно-историческото наследство на Република България в музеите е голямо и заслужава повече внимание и обгрижване от страна на държавата. Необходимо е да се прилагат правилни съвременни подходи и стандарти за експонирането, съхранението, опазването и популяризирането

на българските музеи, адекватно приложение на модерните тенденции и ефективен мениджмънт.

Литература:

1. Kyoseva, Ts., *Management of the Museum*, Sofia, 2015. (Кьосева, Ц. Управление на музея., София, 2015.);
2. Krasteva, R. *Standartization in the Library and Information Area*, Sofia, 2015. (Кръстева, Р. Стандартизация в библиотечната и информационната област, София, 2015.);
3. Nedkov, S. *Museums and Museology*, Sofia, 1998. (Недков, С. Музеи и музеология, София, 1998.);
4. Pramatarova, M. *Cultural and Historical Heritage and New Media – Transformations and Modernities*, Sofia, 2015. (Праматарова, М. Културно-историческото наследство и новите медии – трансформации и модерности, София, 2015.);
5. Pramatarova, M. *The Virtual Museums – the New Cultural Heritage*. In: online magazine for culture “Formal.Com”, www.formalno.com, February 5, 2015. (Праматарова, М. Виртуалните музеи – новото културно наследство. В: онлайн списание за култура „Формално.ком”, 05 февруари, 2015.);
6. Sachev, E. *Basic Concepts of Culturonomy*, Sofia, 2012. (Сачев, Е. Основни концепции за культуриномията, София, 2012.);
7. *Standards for cultural and historical heritage*. In: Internet Edition Museum collections, collective, p. 70. (Стандарти за културно-историческо наследство. В: интернет издание Музейни колекции, колектив, с. 70.);
8. Toffler, A. *The Third Wave*, Sofia, 1991. (Тофлър, А. Третата вълна, София, 1991.);
9. Todorov, B. *Introduction to the Image Journalism*, Sofia, 1980. (Тодоров, Б. Увод в образната журналистика, София, 1980.);

<i>Научна поредица</i>	<i>Science series</i>
<i>Културно-историческо наследство:</i>	<i>Cultural and Historical Heritage:</i>
<i>опазване, представяне,</i>	<i>Preservation, Presentation,</i>
<i>дигитализация</i>	<i>Digitalization</i>
<i>Том 3, 2017</i>	<i>Volume 3, 2017</i>

<i>Редактори</i>	<i>Editors</i>
<i>Петко Ст. Петков</i>	<i>Petko St. Petkov</i>
<i>Галина Богданова</i>	<i>Galina Bogdanova</i>

<i>Издателство</i>	<i>Publisher</i>
<i>Регионална народна библиотека</i>	<i>Regional Public Library</i>
<i>„П. Р. Славейков“</i>	<i>“P. R. Slaveykov”</i>
<i>Велико Търново, България</i>	<i>Veliko Tarnovo, Bulgaria</i>

ISSN: 2367-8038
Web: <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>